

Uvodnik

Želim si, da v slovenski družbi prostovoljstva ne bi potrebovali. Da bi bilo poskrbljeno za vsakega od nas. A ker vem, da je to daleč od resničnosti, si želim vsaj to, da bi bilo prostovoljstvo nekaj organskega, naravnega – da bi postalo samoumevno, del duše in telesa vsakega od nas. Da bi bila to aktivnost, ki jo počnemo brez veliko razmisleka, vedenje, ki ne poteka le v prostem času. Če bi želeli to doseči, bi morala biti pomoč drugemu ena naših ključnih vrednot, naša moralna in etična drža, del naše biti, nekaj samoumevnega, kar počnemo od otroštva do pozne starosti.

A veliko želja bo še dolgo časa ostalo neuresničenih. Zaradi trenutne politike, zaradi prevladujočih kapitalističnih ciljev delovnih organizacij, zaradi pohlepno usmerjenih poslanstev mnogih posameznikov in nenazadnje zaradi ozke usmerjenosti marsikatero družine.

Prostovoljstvo ima v Sloveniji dolgo in bogato zgodovino; upam si zapisati, da tudi zelo svetlo prihodnost. Od številnih posameznikov, ki srčno in brez-pogojno pomagajo drugim, od številnih prostovoljskih organizacij in društev, ki vsakodnevno krepijo duh prostovoljstva v vseh nas, od številnih raziskovalcev, ki preučujejo različne vidike prostovoljstva v Sloveniji, velja posebej omeniti vsaj Slovensko filantropijo, ki bdi in vsakodnevno poganja to ogromno širokosrčno dejavnost, ter njeno predsednico dr. Anico Mikuš Kos, ki je kot mati vseh tistih, ki potrebujejo, in tistih, ki brezkompromisno dajejo. Številne aktivnosti – prostovoljske akcije, pisni in ustni prispevki, znanstvene analize, članki, monografije, nagrade – pričajo o pomembnosti in vpetosti prostovoljstva v slovensko politično, ekonomsko in socialno okolje.

Da ne bomo ostali le pri željah, smo na Oddelku za psihologijo, na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, s študenti dveh generacij zasnovali

vseslovensko raziskavo, ki nam daje uvid v trenutno stanje prostovoljstva v Sloveniji (v letu 2020). Gre za posebno, izredno situacijo, na katero je imela (tudi z raziskovalnega vidika) velik vpliv epidemija covid-19, kar je na nek način zaznamovalo tudi pisanje knjige, ki je pred vami.

Z dr. Katarino Babnik sva študente vodili skozi vse faze raziskovalnega procesa, ki se je začel z razmišljanjem o različnih vidikih prostovoljstva (metoda debate, metoda fokusnih skupin, metoda viharjenja možganov), sledilo je oblikovanje ciljev raziskovalnega dela, znanstvenih vprašanj, hipotez. Nato so študentke in študenti zelo samostojno, vsaka skupina neodvisno, iskali različne metode in pristope za zbiranje podatkov. Nekateri so se oprli predvsem na predhodne raziskave (prvih sedem poglavij v tej znanstveni monografiji), drugi so iskali vprašalnike, oblikovali vprašanja za intervjuje. Ta del raziskovanja je bil še posebej otežen, saj je bila jeseni in pozimi 2020/21 v Sloveniji razglašena epidemija, zaradi katere smo morali ostati doma. Na teren, kjer bi se s prostovoljkami in prostovoljci lahko tudi osebno srečali, pa ni bilo dovoljeno iti. Kljub temu so mladi raziskovalci zbrali zavidljivo veliko število podatkov, ki so jih nato postopoma analizirali ter jih osvetlili ter dodali posebno vrednost v luči preteklih slovenskih in mednarodnih raziskav. Enega svojih prvih znanstvenih dosežkov so nato oblikovali v poglavja, ki so nanizana v tej knjigi. Na koncu pa je vsaka skupina študentk in študentov svoje zaključke ustno predstavila na srečanju z zaposlenimi s Slovenske filantropije.

Tako je nastajala znanstvena monografija *Prostovoljstvo v Sloveniji – psihološki pogledi in raziskave*, ki vsebuje 25 poglavij oz. področij prostovoljskih aktivnosti. V prvem delu knjige boste našli zgodovinski pregled razvoja prostovoljstva, v katerem so študenti zelo jasno opredelili, kaj prostovoljstvo je in kaj ni, predstavili so tudi najpogostejše zastopane oblike prostovoljskih dejavnosti ter merske pripomočke, s katerimi lahko analiziramo različne dejavnike, ki so povezani s prostovoljskimi aktivnostmi. Kot prihodnje psihologinje in psihologi pa seveda niso pozabili na številne osebnostne in okoljske dejavnike, ki vplivajo na vključevanje posameznikov v prostovoljske dejavnosti in izvajanje prostovoljska dela.

Od osmega poglavja dalje najdete pregled kvalitativnega in kvantitativnega raziskovalnega pristopa, ki se začinja z opisom tipičnega prostovoljca (njegove socialno-demografske in osebnostne značilnosti), dobro je predstavljena tudi vloga vodij prostovoljskih društev in organizacij ter njihove številne naloge. Ker je prostovoljstvo neplačana aktivnost, lahko v knjigi berete tudi o motivaciji, namerah ter učinkih prostovoljskega dela.

V zadnjem delu znanstvene monografije pa so zbrana poglavja, ki se nanašajo na korporativno prostovoljstvo. Gre za področje, ki se v Sloveniji v tem trenutku aktivno razvija in postaja kar prioriteta marsikatere delovne organizacije. Zato so študenti analizirali in ovrednotili motive in dejavnike slovenskih delodajalcev za izvajanje korporativnega prostovoljstva ter učinke prostovoljnega dela na zaposlene, kot so jih zaznavali sami. Poglavje o dobrih praksah pa kaže, da so primeri, ki so lahko delodajalcem za zgled, že danes prisotni tudi v Sloveniji.

Prostovoljstvo v Sloveniji – psihološki pogledi in raziskave je knjiga, ki prvič na sistematičen način v tako širokem obsegu analizira psihološki pogled na prostovoljstvo¹. Gre za delo, ki bo koristilo marsikomu. Knjigo lahko uporabijo študenti družboslovnih in humanističnih študijev, spoznanja lahko v prakso prenašajo vodje prostovoljskih organizacij, novinarji pa se lahko oprejo na konkretne številke in dejstva, ki so predstavljena v posameznem poglavju. Seveda pa je znanstvena monografija namenjena tudi vsem, ki jih prostovoljske aktivnosti zanimajo – od odločevalcev in načrtovalcev politik prostovoljstva do laikov, ki so po naravi srčni, empatični ljudje.

Ker sem ta zapis začela z nizanjem želja, naj tudi zaključim tako. S pričujočo znanstveno monografijo smo vsi avtorji skupaj uresničili eno veliko željo – ponovno smo opozorili, da prostovoljstvo obstaja, da je to aktivnost, ki vsakemu od nas veliko prinaša, in da prav vsaka prostovoljka ali prostovoljec predstavlja ključen del prostovoljske mreže, ki je v Sloveniji stkana tako gosto, da seže prav do vsakega, ki pomoč potrebuje. Naj živi prostovoljstvo!

Dr. Eva Boštjančič

1 Uvodoma bi želeli opozoriti tudi na terminološke izzive. V slovenskem prostoru se za formalno organizirano prostovoljstvo uporablja izraz prostovoljsko delo, prostovoljska organizacija ali organizacija s prostovoljskim programom. Za neformalno prostovoljstvo pa prostovoljno delo oz. dejavnost. Povsod, kjer je bilo to razliko možno jasno izpostaviti, smo to v besedilu tudi upoštevali.